

Mosheim / Joh: Laur: / Diss. de Ecclesia
Christi, Helmst: 1740

Vrsaffij / Christoph: Matth: / Diss.
de Coelo Beatorum, Tubinge
1722

Reudenij / Ambr: / Theses de
Symbolo Apostolico, Jene
1589

Diss. de Deo ac tribus
personis, Jene 1589.

23 ~~2~~ 2

PSALTES PROPHETA
DE
MAJESTATE
CHRISTI
REDEMPTORIS
AD PSALMVM VIII.

PRÆSIDE
JON. CONR. SCHRAMMIO
THEOL. D. ET PROFESSORE PVBL.
ORDINARIO

RESPONDENTE
JOANNE WEISE

NVMB. MISNIC. SS. TH. CVLT.
IN ACADEMIA JVLIA
A. MDCCXXVII. D. XIV. MAI.

DISP. THEOL.
ILLVSTRATVS.

HELMSTADII
TYPIS PAVLI DIETERICI SCHNORRII
ACAD. TYPOGR.

PSALTES PROPHETA
DE
MAJESTATE
CHRISTI
REDENTORIS
AD PSALMUM VIND.

PRÆFATIO
JON. CONR. SCHRÄMMIO
THEOL. D. ET PROFESSORE PUBL.
ORDINARIO

RESPONDENTE
JOHANNI WEIßE
IN ACADEMIA WILM.
A. MDCCXXVII. B. XIV. MAI.
DIE 11. JUNII.
H. V. S. P. M.

HELMSTADII
TYPIS PAULI DIETTERICI SCHNORRII
ACAD. TYPOGR.

§. I.

Salmo octavo, cui secundum locum inter Propheticos de Christo tribuimus, laudat Psaltes *Majestatem Christi Redemptoris* nostri, & vaticiniis singularibus prosequitur. Dirigitque in Allocutione suâ simul sermonem ac animum, ad hunc Deum Dominumque suum. Id quod (I) hinc manifesto elicimus argumento, quod ipse Servator è v. 2. verba quædam, præcipuè huc facientia, in se adducat Matth. XXI, 16. Dicit David : *Ex ore infantium & lactentium perfecisti laudem.* Cumque pueri in turbâ, Messia accinente, repeterent illa è Ps. CXVII, 25. *Hosanna, filio David ;* & Principes Sacerdotum ac Scribæ hoc elogium Christo inviderent; eumque, num audiret id, interrogarent, respondit : *Utique ; nunquam legistis : Quia ex ore infantium & lactentium perfecisti laudem ?* Ut ergò in eo non errare pueros, concedebant, quod verba illa Davidis : *Hosanna, filio David ;* novo Messia tribuerent, ita nec corripunt Servatorem, quod vaticinium quoque Psalmi VIII. de eodem adhibeat, & reliquis è Veteri Testamento testimoniis, ceremoniisque, circa ingressum suum in urbem Hierosolymitanam, annectat. Sed de personâ tantum ipsius dubitare videbantur, num in eam, quæ de Messia olim

prolata essent, omninò quadrarent. Aliàs omni jure instare potuissent, quæ de Deo locutus sit Davides, nec in Messiam, nec in alium quenquam mortalium ullo modo, sine Idololatriæ specie, convenire. At verò tacent illi de ceteris vaticiniis, tacent & de hoc allegato, nec perperam in Messiam trahi, admittunt. Addit Lucas c. XIX, 39. quod nonnulli ergà Christum institerint: *Magister, increpa discipulos tuos.* Quibus ipse responderit: *Dico vobis, quia, si hi tacuerint, lapides clamabunt.* Nempè quia hæc verè in personam suam, tot argumentis comprobata, & luculentissimè quadrabant.

§. II.

Accedit (II) Allegatio Paulina, Hebr. II, 5. 6. sqq. è v. 5. 6. 7. 8. hujus Psalmi, ad quem locum, cum ne quidem Autorem nominet, quod notissimus esset, & pro more Hebræorum tantum illud *וְאֵלֹהִים*, vel illud *וְאֵלֹהִים*, simul adhibeat, integrum Apostolus neçtit discursum. Verba ejus sunt: *Non enim Angelis subjecit Deus orbem terræ futurum, de quo loquimur. Testatus est autem in quodam loco quis, dicens: Quid est homo, quod memor es ejus, aut filius hominis, quoniam visitas eum? Minuisti eum paulò minus ab Angelis: gloriâ & honore coronasti eum: & constituisti eum super opera manuum tuarum. Omnia subjecisti sub pedibus ejus. In eo enim, quod omnia ei subjecit, nihil dimisit, non subjectum ei.* Quis ergò hic sit, digito monstrat v. 9. 10. *Eum autem, inquit, qui modico, quàm Angeli minoratus est, videmus Jesum, propter passionem mortis gloriâ & honore coronatum: ut gratiâ Dei pro omnibus gustaret mortem. Decebat enim eum, propter quem omnia, & per quem omnia, qui multos filios in gloriam adduxerat, auctorem salutis eorum, per passionem consummare.* Nec alium esse posse, quàm Jesum Christum, totus indicat ordo ejusque connexio. Argumen-

mentatur enim Apostolus, quod, si quis per Angelos dictus sermo eò firmior fuerit, longè firmior inde sit sermo Christi, utpote qui prodierit ab ipso Domino, atque tot portentis, gratiæque Spiritus Sancti donis corroboratus sit. Quodque porro idem ille sit, qui Evangelium nobis annuntiavit, cui Deus orbem terræ subjecerit, idem, qui propter Passionem Mortis gloriâ & honore coronatus sit, idem denique, propter quem omnia, & per quem omnia, Autorque Salutis, per Passionem, juxta verba illa Davidica, consummatus. Ecce ergò quàm diversa hæc sint ab Angelis, quos inde ideò prorsus excludit Apostolus, & quàm diversa quoque à fratribus Christi, utpote quibus similis factus sit Filius Dei, quibusque nomen Dei annuntiaverit, & quorum delicta etiam repropitiaverit. Per analogiam igitur forte de Homine, ante aut post lapsum, Dominio quodam in creaturas prædito, hoc dici fortè posset, sed non nisi quoad minimam partem, & propter id, quod cum Christo commune habet, ut in sequentibus apparebit.

§. III.

Denique etiam (III) Homini quidem in genere omnia dicuntur esse subjecta, v. 7. id quod Paulus tamen præcipuè, & κατ' ἐξοχήν tribuit Christo I. Cor. XV, 27. ut & in Epist. ad Hebræos fecerat loc. cit. v. 8. Hic verò in Epist. ad Corinthios nec ipsam *mortem* eximit, quæ non subdita sit Christo, utpote quæ ex inimicis ipsius novissima sit, nec à quoquam aliàs subacta vel debellata. Verba Apostoli sunt: *Sicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Christo omnes vivificabuntur. Unusquisque autem in suo ordine, primitiæ Christus, deinde ii, qui sunt Christi. --- Oportet autem illum regnare, donec ponat omnes inimicos sub pedibus ejus. Novissima autem inimica destruetur mors. Omnia enim subje-*

cit sub pedibus ejus. Cum autem dicat : Omnia subjecta sunt ei, sine dubio præter eum, qui subjecit ei omnia. Cum autem subjecta fuerint illi omnia, tunc & ipse Filius subjectus erit ei, qui subjecit sibi omnia, ut sit Deus omnia in omnibus. Opponuntur ergò Christo Redemptori non solum homines reliqui, sed & ipse Deus. Illi, cum dicit Apostolus omnes in Adam mori, & in Christo omnes vivificari. Nemini enim mortalium potestas vivificandi competit, nisi soli Christo. Qui manducat carnem meam, inquit ille, & bibit meum sanguinem, habet vitam æternam, Joh. VI. 55. add. Joh. V, 21. 26. 27. Apoc. I, 18. Ponitur autem idem Servator in eodem ordine cum ceteris, & instar Primitiarum; ut inde constet, ipsi quoque secundum Humanam Naturam hanc potestatem tribuendam esse, ejusque Carnem verè esse vivificam. Deinde etiam, ut verba Psalm. CX. 1. sine dubio, & ex omnium confessione, de Christo prolata sunt, ita & cum hoc loco conjunguntur verba Psalm. IIX. 7. ut unus ex altero corroboretur, Christumque in specie designari utrobique, appareat. Scilicet ut invicem Matth. XXI. jungebantur Zach. IX, 9. Psalm. CXIIX, 25. & Psalm. IIX, 2. Deus ipse verò opponitur Christo, Filio suo, secundum Humanam Naturam, utpote secundum quam huic data est omnis potestas in coelo & in terrâ, prout ipse testatur Matth. XXIIIX, 18. Si ergò nec Deus est, cui omnia hîc dicuntur esse subjecta, nec hominum aliquis, præter Christum, nec quoque Angeli sunt, ut apertè Paulus §. præcedente demonstravit, sequitur, hunc Psalmum IIX. Vaticinium de Christo citrà ullam dubitationem continere.

§. IV.

Ideoque etiam Patres & Theologi plerique meliores vaticinia hîc talia agnoscunt. THOMAS Aquinas, qui

qui sectator AVGVSTINI esse solet, ad verba: *Quàm admirabile est nomen tuum. Scilicet Divinitatis*, inquit; --- *It. Christi Incarnati.* Et ad v. 5. sqq. *Quid est homo, &c. Pos- sunt & hæc ad beneficia in genere referri: & tunc in his omnia Mysteria Christi numerantur.* Primò *Incarnationis* (v. 5.) --- *Secundum est Passionis*; (v. 6.) --- *Tertium est beneficium Resurrectionis*; (v. 6.) --- *Quartum mysterium est Ascensionis.* (v. 7.) Et CALOVIVS è JUNIO, ad v. 3. *Deum sese laudabilem nobis exhibere, infinita & supercoelesti gloriâ, in Christo Jesu.* Et è TARNOVIO *ibid. Magnificum nomen tuum est in universa terrâ, tempore præsertim Novi Testa- menti.* E LVTHERO verò: *Video, inquit, ab omnibus ferè per hanc gloriâ, seu magnificentiam seu laudem Dei, intel- ligi Christum Filium Dei.* --- *Et horum sententia mihi quo- que non displicuit.* Judæi quidem recentiores, quales Kim- chi, Aben Esra, & similes, hunc Psalmum de Homine in genere exponunt, fortè quod metuerent, aliàs malè se causæ suæ patrocinari. At veteres Theologos ipsorum præ- cipua ejus oracula ad Christum retulisse, testis est locus in RAYMVNDI Pug. Fid. à VOISINIO editus, ad cap. II. Part. III. Dist. III. p. m. 520. ubi ad Zach. XII. 8. *Et Domus David quasi Dei*; ita differitur: *Quod etiam ait: Quasi Dei; & non posuit simpliciter Deus, insinuat, quod is, qui de Domo David erat oriturus, in aliquo minor esset, quàm Deus. Quod & David in Ps. IIX. testatur, cum dicit v. 6. Minuisti eum paulò minus à Deo.* Hæc PETRVS ALPHONSVS, Judæus con- versus, Sec. XII. Cui non est, quod objicias Doctrinam Christianam, ab ipso receptam, cum loquatur ex arcanâ Judæorum hypothese, cujus satis gnarus fuerat. De Os- culo, *Fratribus suis à Messia infixio*, ex illo Cant. I. I. & Ps. IIX. 5. plura jam dicere nihil attinet, de quo deinde ad v. 5. *Dixeris, hunc esse Lusum Ingenii.* Sed respondemus, quid

quid ergò, si hic est, Lusus Ingenii non est, in Scripturæ Exegeſi? Accedunt enim demonſtratio & iudicium, quibus vis illa ingenii adjuvetur. Et ſic præferendus eſt ſenſus convenientior. De Raſchio §. ſequenti.

§. V.

Nunc ergò ad ſeriem Contextus. Pſalmus hic, cum de *Majeſtate Chriſti Redemptoris* agat, (I) à v. 1-4. laudat Majeſtatem Filii Dei ſuprà omnes Creaturas in genere, & (II.) à v. 5. -- fin. laudat in ſpecie, quod aſſumtâ Humanâ Naturâ, hominem hoc pacto redemerit, ſeque cum in Statu Exinanitionis, tum in Statu Exaltationis, verum eſſe Redemptorem, demonſtraverit. Antequam autem ad Explicationem ſingularum partium descendamus, Titulus Pſalmi conſiderationem merebitur. Hic ita habet: למנצח; על הגתית מזמור לדוד Pro præcentore in Gittæ, Pſalmus Davidicus. Ubi primò indicatur *Autor*, David, hinc & *Materia*, quæ eſt Pſalmus vel Carmen, ac denique *Modus canendi*, dum dicitur Pſalmus hic eum in modum compoſitus, ut decantaretur à Præcentore, Gittæ Inſtrumentî perito. Habebat enim David varios Muſici Chori præcentores, tam voce, quàm inſtrumentis artem ſuam exercentibus, ut docemur I. Par. XXV. 1. ſqq. II. Par. V. 12. Ac talem quoque Præfectum indicat מנצח, quæ vox alibi quoque v. gr. II. Par. II. 2. & XXXIV. 13. & in choro Muſico II. Par. XXXIV. 12. Præpoſitos designat. Quanquam verò in locis Chronicorum citatis Inſtrumentî hujus Gittæ mentio haud fiat, patet tamen ex aliis Pſalmis, invicem collatis, quod hîc vox *Gittit* optimè explicari queat per certum Inſtrumentum Muſicum, ab urbe *Gath* appellatum, ut pote à Philiftæis ibidem inventum atque conſectum; de quâ urbe II. Sam. I. 21. Sic enim & in Pſalm. XLVI. 1. in titulo habetur:

betur : *Super Elamit* ; i. e. ab urbe *Elam*, in *Perfiâ*, eâdem ratione denominatum. Et *Pf. V. i. El Hannechilot*, h. e. ad *modulos tiliarum*. *Pfalm. IV. i. Binneginot* ; item *Pf. LIII. i. super Citharas* vel *Citharam*, vel ad *Pulsationem Fidium* ; ut rectè reddidit *B. Lutherus*, quem ideò laudat *GESNERVS*, ad *init. hujus Pfalmi. Conf. I. Sam. XVI. 16. II. Reg. III. 15.* Et huic sententiæ quoque accedit *Chaldæus*, qui reddidit : *לשכחה על כנורא ואיתי מנת* : *Ad præcinendum in Citharâ, quam adduxerat (David) ex urbe Gath.* Quam amplectitur *CALOVIVS* *Bibl. Illustr. ad h. l.* qui ita de *GROTIUS* : *Non obscure suffragatur Chaldæo, cujus etiam sententia convenientior videtur. Quia in Hebræo non habetur הגתות, quod torcularia notat, sed הגתית; unde ut in simili constructione post vocem למנצח Instrumentum Musicum notari solet, tale etiam hic designari, verisimile est. Consentit & maximam partem LUTHERVS, qui ita non solum T. II. Jen. Lat. in Comm. ad hunc Pfalm. sub init. Novus hic titulus, quid per Torcularia sua, (Gath enim Torcular significat,) velit, tantâ varietate disputatum est, ut ego me fatear confusum, nescire, quis inter tot melius senserit. Tres enim in univèrsam Psalmi, qui Torcularia in titulis præfixa habent, hic IIX. David inscriptus, LXXX. Asaph, & LXXXIV. filiis Chore. Nec est verisimile, (id quod Hebræorum præstantiores concedunt,) Davidem hunc Psalmum in torcularibus Palestinorum composuisse, quando eâdem ratione & Assaph, & filius Chore suum ibidem composuisse, sequeretur. Nec legitur David fuisse in torcularibus Palestinæ, sed in Geth, (quæ postea literarum simili prolatione Gazu dicta est,) civitate Palestinæ. -- Proinde quandoquidem literam querimus, propè in Lyranam eo sententiam, qui Githith arbitratur esse Instrumenti Musici nomen proprium. Sed & cum titulum reddit : auf der Githith.* Quod autem David, cum favo-

B

rem

rem regis Achis ambiret, inter Philistæos, & in urbe Geth commoratus sit, constat è I. Sam. XXVII, 4. 7. *Et nuntiatum est Sauli, quod fugisset David in Geth, & non addidit ultrà quærere eum. -- Fuit autem numerus dierum, quibus habitavit David in regione Philistinorum, quatuor mensium.* In Hebræo additur adhuc annus integer. Qui ergò LXX. Interpretes sequuntur, qui reddiderunt ὑπὲρ τῶν ληνῶν, *de Torcularibus*; abeunt à scopo & significatione verbi in hoc loco, utut ad materiam cum Autore Psalmi dici possint alludere. Proinde ABEN ESRA: ומהכלים אמרו על ניגון הדורכי גת: *Qui verò vanæ amplectuntur, (ita Christianos nominat,) de modulo, à calcantibus torcularia adhibito, intelligunt.* Melius quidem RASCHI: כלי זמר שבא מציים אומנים לעשותם: *Instrumentum Musicum è Geth adductum, ubi erant artifices, qui talia componebant.* Sed reliqua facile arguunt, eum, cum rejicit significationem Torcularium, simul explicationem majorum suorum de rebus futuris, tempore Messiaë expectandis, repudiare, & veritati testimonium studiò subtrahere. Verba ejus sunt: ורבותינו אמרו על אדום שעתידה לידרך כגת כמו: *Doctores nostri intelligunt de Edom, (hostibus Messiaë,) qui instar torcularium conculcandus sit. Siquidem dicitur: (Es. LXIII. 3.) Torcular solus calcavi. Sed scopus Psalmi hanc significationem non arguit. Sed quare non? Contrarium deinceps apparebit è v. 7.*

§. VI.

Quanquam verò de Instrumentis Musicis plerumque exponi possint ejusmodi tituli, si sensum Literalem sequaris, dubium tamen non est, hac Instrumentorum Varietate Davidem ad Materiam cujusque Psalmi simul alluisse. Id quod ex consequentibus Psalmis suo loco appa-

apparebit. Idemque apparet è verbis ultimis prophetæ Habacuc c.III. 19. *Ponet pedes meos quasi cervorum, & super excelsa mea deducet me victor, in Psalmis canentem.* Ut ad Psalm. XXII. titulum notabimus. Hinc THOMAS I. c. *Pro Torcularibus, hoc ad Literam. Sed Spiritualiter Torcular est Ecclesia.* Et plenius B. LUTHERVS I. c. *Aut concedendum est priscis Patribus, qui mysteria secuti, per torcularia intelligunt martyria, passionesque Christi & Ecclesie. Siquidem & nonnulli alii Psalmi notantur aliquo insigni, præter usum, vocabulo, ut videbimus suo loco, quo moveremur ad spiritum querendum. -- Verum B. Augustinus satis eruditè per torcular intelligit ministerium Verbi Dei in Ecclesia. -- Et hæc sententia ad scopum Psalmi facit, in quo describitur nomen Domini, in terrâ magnificatum, populus Christo subjectus, & destructus inimicus.* Addimus & illud, quod David etiam in hoc Psalmo ad statum suum in urbe Geth, ubi inter inimicos, & tanquam in torculari degibat, ac gemebat, sed eò celebriorem se inde rediturum confidebat, & Passionum ac Gloriæ Christi secururæ, quin & omnium Fidelium imaginem præferebat, unâ animum ac Poësin Divinam dirigere potuerit. Ceterum de Titulis Psalmorum jam olim GREGORIUS NYSSENVVS, Libris duobus, *εις την επιγραφήν των ψαλμών*, qui extant T. I. Opp. p. 257. & postmodum B. SONTAGIVS Tr. peculiaris, multâ doctrinâ, multoque labore composito.

§. VII.

Igitur in Part. (I) quâ laudatur *in genere Majestas Personæ* Christi, generisque humani Redemptoris, notanda (α) est *Allocutio* v. 2. *Domine (Jehova) Dominus noster.* Quæ demùm est congrua illa, & magnifica Servatoris nostri appellatio. *Jehova* est ipsum nomen Essentiale Dei, de quo Exod. III. 13. 14. 15. VI. 3. solique Deo proprium, Es. XLII. 8. Id quod

tamen Jerem. XXXIII. 15. 16. ideò quoque *Christo* imponendum fore dicitur, quoniam hic nostra justitia est. Sic enim ibidem: *In diebus illis, & in tempore illo, germinare faciam David germen justitiæ, & faciet judicium & justitiam in terrâ. In diebus illis salvabitur Juda, & Jerusalem habitabit confidenter. Et hoc est nomen, quod vocabunt eum: Dominus justus noster.* Rectius: *Jehova justitia nostra.* Conf. I. Cor. I. 30. Cum quo nomine convenit illa descriptio, quâ se ipsum notat Servator Apoc. I. 17. 18. *Noli timere. Ego sum primus & novissimus; & vivus, & fui mortuus; & ecce sum vivens in secula seculorum, & habeo claves mortis & inferni.* Ideoque etiam *Dominus* ille *Dominantium* est, quem vocat Paulus I. Tim. VI. 15. & Johannes Apoc. XVII. 14. *Unusque Dominus, Eph. IV. 5. & Dominus Deus noster Omnipotens, Apoc. XIX. 6.* In quo per Pronomen: *Noster*; pariter, ut in pluribus aliis locis, Fiducia & Obedientia Davidis, omniumque Fidelium Christi, exprimitur, ut & Christus hanc vult in precibus indicari in Oratione, cujus formulam præscribit Matth. VI. 9. *Pater noster.*

§. IIX.

Allocutionem Redemptoris sequitur (β) ipsa *Celebratio Majestatis* ejus vers. 2. *Quàm admirabile est nomen tuum.* Secundum Hebræum: *Quàm potens vel magnificum est nomen tuum.* Græci quidam: *μεγα.* Nomen rei vel Essentiam ejus & Attribute vel horum Effectum & Autoritatem designat. Vt Exod. XX, 7. *Non assumes nomen Domini Dei tui in vanum.* Et Matth. VI, 9. *Sanctificetur nomen tuum.* Ideoque quod paulò ante dixerat, idem nomen hîc quoque geminum intelligit: *Jehova, Dominus noster.* Luth. *Herr / unser Herrscher.* Ubi prius est nomen Essentiæ, alterum Officii & Autoritatis. Quemque allocutus fuerat

rat eodem nomine, illum quoque nunc celebrat, ejusque cum Essentiam & Attributionem, tum Autoritatem & Opera tremenda extollit. Imprimis, quotquot eorum Redemptorem arguunt, atque in Salutem Hominis tendunt, & Annunciationem Evangelii, lætumque hujus Successum & Efficaciam concernunt. Laudat verò primum per $\alpha\mu\iota$, Nominis hujus *Potentiam*, hoc est, totam Dei Magnificentiam. Prout Paulus hanc brevi appellatione vocat *totam plenitudinem divinitatis, que in Christo inhabitet corporaliter*, Col. II, 9. Et ipse quondam Servator Matth. XIII, 18. eandem indicat, quæ sibi secundum Humanam Naturam concessa sit, & à se per varios *Actus Imperii, ac Potestatis Spiritualis Supremæ*, exercita, cum ait: *Data est mihi omnis potestas in cælo & in terra. Euntes ergò docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris & Filii & Spiritus Sancti: docentes eos servare omnia, quæcunque mandavi vobis. Et ecce ego vobiscum sum omnibus diebus, usque ad consummationem seculi.* Addit Paulus etiam huic Potestati *Cultum debitum atque universalem*, qualis soli Deo convenit, Phil. II, 9. sqq. *Propter quod*, inquit, & *Deus exaltavit illum, & donavit illi nomen, quod est super omne nomen: ut in nomine Jesu omne genu flectatur cælestium, terrestrium, & infernorum; & omnis lingua confiteatur, quia Dominus Jesus Christus in gloria Dei Patris.* Vulgatus reddit per: *Admirabile; & LXX. $\sigma\alpha\upsilon\upsilon\alpha\varsigma\omicron\upsilon$. Nec sensus repugnat.* Quicquid enim est potens ac tremendum, quicquid magnificentum est, & captum nostrum transcendit, id meritò in confessione nostrâ admiramur. Hinc Es. IX, 6. de Messia: *Et vocabitur nomen ejus, Admirabilis.*

§. IX.

Augmentum hujus Potentiæ ac Majestatis sumitur (γ)

A 2

à Lo-

à Loco v. 2. Nempè primùm : *In universâ terrâ* ; & hinc etiam *in Cælis* celebrari, gaudet, *Quoniam*, inquit, *elevata est magnificentia tua super cælos*. Innotuit enim Evangelium per totum *terrarum orbem*, prout Col. I, 23. *Quod prædicatum est in universâ creaturâ, quæ sub cælo est, cujus factus sum ego Paulus minister*. Et Rom. X, 18. *In omnem terram exivit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum*. Sed & usque in cælos, & supra cælos hæc *Gloria* Christi dicitur elevata. Juxtâ tenorem textus Hebræi : *Ubi cedo gloriam tuam (הודך) super cælos*. Nam Particula הנה est ab Imperativo הן à verbo נתן *dedit*, cum ¶ Paragógico, affectum majorem indicante, & significat : *Cedo, Ecce*. Vt Ps. LXXXV, 16. : *תנה ערך לעבודך* : *Cedo, robur tuum servo tuo*. Super *Cælos* autem hæc *Majestas* elevata, cum *innotuit principatibus & potestatibus in cælestibus, per Ecclesiam, multiformis Sapiencia Dei*, Eph. III, 10. cf. I. Tim. III. 16. I. Petr. I. 12. Deinde etiam cum laudata ibi fuit, tam à Beatis Cœlitibus, *ante thronum Dei stantibus, eique die ac nocte in templo ejus servientibus, & ab Agno, qui in medio throni est, ad vitæ fontes deductis*, Apoc. VII, 15. quam ab Angelis, juxtâ Luc. II, 13. ubi sic militia cœlestis : *Gloria in altissimis Deo*. Et Hebr. I, 6. *Et adorent eum omnes Angeli ejus*. Denique cum boni pariter ac mali Angeli Christum Dominum suum haud obscure confessi sunt. Illi, quando post Tentationem Sathanæ *accesserunt, eique ministrârunt*, Matth. IV, 11. Hi, cum *Filium Dei Altissimi* dixerunt, eumque ne torqueret ipsos ante tempus, rogarent Marc. V, 7. Matth. IIX, 29. *Gloria* verò Cultum & Admirationem continet, de quibus sub finem §. præcedentis.

§. X.

Porrò etiam Laus ejusdem Majestatis augetur (δ) à Testimo-

stimonis, quæ hîc extenduntur usque ad *Infantes & Lactentes*. *Ex ore*, inquit vir divinus v. 3. *infantium & lactentium perfecisti laudem, propter inimicos tuos, ut destruas inimicum & ultorem*. Non poterat testes advocare meliores è toto hominum genere, quàm eos, qui vitæ innocentiam ceteros superant, nec studio ullo vel affectu ducuntur. Judæi hos adhibuisse feruntur, cum Deus Legem promulgaret in Monte Sinai. Cum enim ipsi frustra Deo obtulissent Patres suos, qui pro se fidejuberent, quod Legem impleturi essent, frustra quoque Prophetas, utpote reos omnes graviorum delictorum & affectuum, Ezech. XIII, 4. tandem ita instant in *Midrasch Tanchumah*, apud RAYMUND. in Pug. Fid. p. 474. edit. Paris. כִּי בָנֵינוּ עוֹרְבֵין לָנוּ אָמַר לְהֵן ה' בָּהּ עַל יְדֵיהֶם אָנִי נוֹתֵנָהּ לָכֶם הָאֵל מִפִּי עוֹרְלֵי וְיוֹנְקִים יִסְדֵּת עַד וְאֵין עִה אֵלָא תוֹרָה שֶׁנ' יְהוָה : *Filii filiorum nostrorum fidejubebunt pro nobis. Respondit ipsis Deus Sanctus Benedictus : Propter horum demum intercessionem eam (Legem) vobis dabo. Et hoc est, quod scribitur : (Ps. IIX, 3.) Ex ore infantium & lactentium fundasti fortitudinem. Nec est in hoc loco Fortitudo, nisi Lex, sicut dictum est : (Ps. XXIX, II.) Dominus fortitudinem populo suo dabit. At rectius hanc Fortitudinem de Christo ejusque Evangelio sumere potuissent. In Christo enim requiescit Spiritus Domini, Spiritus consilii & fortitudinis, Ef. XI, 2. Et quid clarius verbis illis Paulini Rom. I, 16. quibus Evangelium δύναμις τῆ θεῶν, Potentiam vel Virtutem Dei appellat, ad salutem omni credenti. Hoc igitur illud robur est, ad quod laudandum amplificandumque tandem pueri, cum ceteri vel adulti, vel magnates, quâcunque etiam doctrinâ vel pietate eminerere cuperent, indigni essent, à Christo ipso admittebantur, & Vaticinio huic Davidico inde quoque robur suum*

suum ac complementum conciliabatur, Matth. XXI, 16. Profitebantur enim illi, Christum esse mundi Servatorem & ab ipso Deo missum; ideoque ipsum etiam invocabant, qui se servaret, ut è §. I. constat. Merito ergo erubescere poterant inimici Christi, vel ut Paulus nominat, *inimici Crucis Christi*, Phil. III, 18. summique tum temporis Doctrinæ Sacræ ac Reipublicæ Judaicæ vindices, quod pueris hisce postponerentur. *Non enim multi sapientes secundum carnem, non multi potentes, non multi nobiles, sed quæ stulta sunt mundi, elegit Deus, ut confundat sapientes, & infima mundi elegit Deus, ut confundat fortia, & ignobilia mundi, & contemtibilia elegit Deus, & ea, quæ non sunt, ut ea, quæ sunt, destrueret, ut non gloriatur omnis caro in conspectu ejus*, I. Cor. I, 26. sqq. Hic verò instat B. LUTHERVS ad hunc Psalmum: *Magnam nobis questionem movet hoc loco autoritas Christi, qui Matth. XXI, hunc versum adducit, & aptat pueris. --- Si enim de istis pueris ad literam solum intelligitur Psalmus, ut volunt quidam, jam nec precedentia nec consequentia consonabunt, cum de nomine Domini, in universâ terrâ magnificato, ante locutus sit, quod post passionem factum est. Deinde si rigorem literæ sequamur, isti pueri nec infantes, nec lactentes erant, quando verbis formati benedicebant, & cantabant: Osanna in excelsis. At Christus hic in exemplum solum trahit parvulos istos, qui ipsum, ut Redemptorem Mundi invocabant, cordeque hinc credebant ad Iustitiam, ore autem confessionem ad salutem edebant, Rom. X, 10. Quare in his fundata videbatur ipsa illa Evangelii Efficacia, quæ ex Invocatione eorundem fuit comprobata. Nec verò vaticinium hoc Davidicum, quo in genere de parvulis loquitur, neque Christus, in parvulis nonnullis complementum hujus vaticinii ostendens, similes his volunt excludi. In genere enim*

enim, ut B. LUTHERVS loc. cit. *simplices & recti corde*, quibus secundum Christi & Apostolorum mandata similes fieri jubemur, Matth. XII, 3. I. Cor. XIV, 20. I. Petr. II, 1. in specie verò, & ad exemplum reliquorum, pueri de Christo testantes intelligendi. Quod & de lactentibus dictum esto. Quorum egregium, & quod facile vaticinii hujus veritati respondeat, in Johanne, Jesum Redemptorem, ejusque Doctrinam, in utero adhuc materno obfignante, habemus exemplum, Luc. I, 41. ex quo de Fide Infantum, adhuc Lactentium, testemur. Sic enim in Corp. Doctr. Jul. Part. II. p. 115. *Der Geist der Wiedergeburt und Erneuerung ist in ihnen kräftig / daß sie das jezige / so ihnen in der Heil. Tauffe gereicht und verschendet wird / annehmen mögen / ob wir es schon nicht wissen / noch verstehen / wie dasselbige geschehe. Und das meinen wir / wenn wir lehren / daß die Kinder einen eigenen Glauben haben. -- Auf solche Weise kan man bey den rechten Verstande bleiben / und sein unterschiedlich mit den Worten der Schrift / von der Sache reden / auf daß man auf den rechten Wege bleibe.* Conf. Disp. D. OSIANDRI de Fid. Infantum, Tub. 1672. Tacemus, quæ scribit Paulus Rom. II, 15. *Gentiles citrà ullum ætatis discrimen opus Legis scriptum in cordibus suis ostendere; quoniam hæc etiam Naturæ quædam est Efficacia, cum Pfaltes magis ad Gratiam respiciat.*

§. XI.

Sed & *Testimonium* Laudis desumptum est (*) à *Creaturis* reliquis, *ratione haud præditis*, v. 4. *Videbo cælos tuos, opera digitorum tuorum: lunam, & stellas, quæ tu fundâsti.* Procedit vates per gradus, & ab Intelligentiis Excellentioribus descendit ad Infantes, ac demum in Substantiis Non-Intelligentibus consistit. *Videbo, inquit, cælos tuos.*

C

Hos

Hos nominat, primò, quia sunt Creaturarum non intelligentium præcipui, utpote vastissimi, cum terra solum instar puncti sit, omniumque maximè ornati, ac manifesti, sive quis in terris, sive in mari, sive in aère degat, & in admirationem usumque præcipuum omnium mortalium cedentes. Hinc David reticet reliqua, & tantum cælum nominat Ps. XIIIX, 2.3. *Cæli enarrant gloriam Dei, & opera manuum ejus annunciat firmamentum. Dies diei eructat verbum, & nox nocti indicat scientiam. Non sunt loquela, neque sermones, quorum non audiantur voces eorum. Quod & ipsa hominis natura, quâ fertur in cælum, arguit.*

*Pronaque cum spectent animalia cetera terram,
Os homini sublime dedit, cælumque tueri
Jussit, & erectos ad sidera tollere vultus.*
Conf. Ef. XL, 26. Deinde etiam Cælos Christi appellat, *super quos Christus ascendit, ut omnia impleret, & unde, captivam ducens captivitatem, dona dedit hominibus, Eph. I, 8. seqq. è Ps. LXVII, 19. In quos ascendit, & sedet à dextris Dei, Marc. XVI, 19. Luc. XXIV, 51. Et unde veniet iterum, ad judicium supremum instituendum, Act. I, 11. conf. Matth. XXV, 31. XXVI, 64. Et hanc rationem nobis suppeditat Paulus Eph. I, 20. seqq. cum ex hoc Psalmo IIX, 8. verba adducit, & ad cœlestem Christi sedem statumque accommodat, in quo omnia Christo subjecta sint. *Suscitans, inquit, illum à mortuis, & constituens ad dextram suam in cœlitibus, supra omnem principatum, & potestatem, & virtutem, & dominationem, & omne nomen, quod nominatur non solum in hoc seculo, sed etiam in futuro. Et omnia subjecit sub pedibus ejus, & ipsum dedit caput supra omnem Ecclesiam.* Denique etiam cælos hos considerare vult Psalmista, quos Christus sedem Beatis ultimam præfixit. Hunc ergò & ipse finem sibi proponit, quò maximè delectetur, animumque à rebus*

ter-

terrenis abstrahat, juxta illud monitum Paulinum Col. II, 1. *Si consurrexistis cum Christo, quæ sursum sunt, querite, ubi Christus est, in dextrâ Dei sedens, quæ sursum sunt, sapite, non quæ super terram.* Et Ps. III, 20. *Nostra autem conversatio in cælis est, unde etiam Salvatorem expectamus.* Hæc ergo sunt, quæ David admiratur, tanquam præcipuos Majestatis ac Bonitatis Dei testes. Unde vocat *Opus Digitorum* ipsius. Nam omnia per Christum, & in Christo facta sunt, & ipse est ante omnes, & omnia in ipso constant, Col. I, 16. 17. Joh. I, 3. *Digitusque* ipsius est illa *Potentia Divina*, quâ ejiciebat Dæmonia Luc. XI, 20. & alia Miracula perpetrabat, Joh. IIX, 6. Esaias in Plur. Numero tres tantum digitos nominat, ut *Potentia* hujus magnitudinem, Molisque productæ aut sustentatæ contrâ levitatem, inter se comparet, *Quis* inquit c. XL, 12. *appendit tribus digitis molem terræ?* Sed & *Lunam*, & *Stellas*, subicit Cælis, quæ præparaverit in *Gloriæ suæ* Augmentum. Quoniam hæc corpora cœlestia oculis maximè patent, ac Cœlicum, inter quos & ipse David locum expectat, Imago esse solent. Ita Paulus I. Cor. XV, 41. *Alia claritas solis, alia claritas lune, & alia claritas stellarum.* *Stella enim à stellâ differt in claritate; sic & resurrectio mortuorum.* Et Dan. c. XII, 3. *Qui autem docti fuerint, fulgebunt quasi splendor firmamenti, & qui ad justitiam erudiunt multos, quasi stellæ, in perpetuas æternitates.* Et huc quoque Visio tendebat Apoc. XII, 1. quâ Johanni ostendebatur *Mulier*, (quæ Christi Ecclesia est,) amicta *Sole*, & *Luna* sub pedibus ejus, & in capite ejus corona *Stellarum* duodecim. Quærit GESNERVS ad h. l. cur Solem omiserit David, & respondet, quod Christus ipse Sol sit, Mal. IV, 2. cui *Sidera* testimonium præbeant. David autem hîc propriâ suâ, sibi que similibus imagine delectatur. THOMAS: *Lunam*

verò nominat & non Solem, propter Gentiles, qui credebant eum summum Deum. Et idèd ponit Spiritualiter Lunam & Stellas, in quibus non est manifesta ratio erroris. Eccl. XVIII, 10.

§. XII.

Postquam ergò laudibus prosequutus est Personam in Redemptore suo Majestatem, pergit Parte (II) ad eandem in specie considerandam, & prout à se haud alienum putavit, Generis Humani misereri, arduumque illud Redemptoris subire officium. Sic ergò, ut est communicata hæc Majestas Humanæ Naturæ, ab illo deprædicatur, cum (α) hinc admiratur *Mysterium Incarnationis*, atque ita de eo exclamat v. 5. *Quid est homo, quod memor es ejus? aut filius hominis, quoniam visitas eum?* Celebrat his verbis primò Memoriam Dei ergà Hominem benevolam, quod non solum elegerit eum ante mundi constitutionem, ut esset sanctus & immaculatus in conspectu ejus in charitate, sed &, cum lapsus esset gravissimè, in Adoptionem filiorum per Christum iterum prædestinaverit Eph. I, 4. 5. Quæ nova ejus Gratia statim in Paradiso eluxit Gen. III, 15. ubi Iram temperavit Misericordiâ, mulierisque semen, ad conculcandum caput serpentis, promisit. Gratirosam illam Recordationem laudat Mater Domini Luc. I, 54. *Suscepit Israel puerum suum, recordatus Misericordiæ suæ.* Ipseque de hac testatur Es. XLIX, 14. sqq. *Dixit Zion: Dereliquit me Dominus, & Dominus oblitus est mei. Numquid oblivisci potest mulier infantem suum, ut non misereatur filio uteri sui? & si illa oblita fuerit, ego tamen non obliviscar tui.* Deinde quoque commemorat, quod hominem visitet, Hebr. רַבְּרַקִּי, hoc est, quod eò quoque amore suo adductus sit, ut ipse in has terras venerit, & Humanam Naturam assumerit. Benè Thomas ad h. l. *Duo hîc homini præstare Deum, scilicet quod*

memo-

memoratus est ejus, & quod visitat eum. Primum pertinet ad curam, secundum ad familiaritatem spirituales. Hominem verò, Filiumque hominis, huic Gratia opponit, propter duas causas, nempe quod non solum res vilis sit in conspectu Dei, homo in se consideratus, & ut Abrahamus dicebat, pulvis & cinis, Gen. XII, 27. vel ut Christus Matth. XVI, 17. Caro & sanguis, sed etiam quod res maximè immunda sit, Filius Hominis, & delictis post lapsum suum obnoxia. Job. XIV, 4. Quis potest facere mundum, de immundo conceptum semine. At quantacunque ea sit immundities, tamen eam à Gratiâ Dei longè superari, indicat. Ita hæc duo Paulus invicem comparat Rom. V, 20. 21. Vbi abundavit delictum, superabundavit gratia, ut sicut regnavit peccatum in mortem, ita & gratia regnet per justitiam in vitam æternam, per Jesum Christum Dominum nostrum.

§. XIII.

Hic verò omittendum non est illud, quod Theologi quidam nostri *hunc hominem non in specie de quovis homine, & toto genere humano, sed in individuo de Homine Jesu Christo intelligant*, docentibus id verbis GESNERI è Comm. in h. l. Quod quidem nos facile quoque agnoscimus, si Individuum hoc vel alia Individua, vel Speciem non excludat integram. Nam Spiritus Sanctus, quem ducem sequimur cum GESNERO, Hebr. II. sub hoc homine ipsam Humanam Naturam, prout eam Christus Redemptor noster quoque assumpsit, efferri, capite citato II. Epistolæ ad Hebræos, v. II. 14. & 16. indicat. Cum enim locutus ibi esset Apostolus de Christo, prout per Passionem consummatus est, id unice in illorum solatium usumque cedere, monstrat, qui ejusdem cum ipso Naturæ sint: *Qui enim*

sanctificat, inquit ideò v. II. & qui sanctificatur, ex uno omnes. Propter quam causam non confunditur, fratres eos vocare, dicens: (Ps. XXI. 23.) Nunciabo nomen tuum fratribus meis. (Quæ verba sunt instar luculentæ explicationis Davidicorum.) --- Et iterùm: (Ez. VIII. 18.) Ecce ego, & pueri mei, quos dedit mihi Deus. Unde porrò infert necessariam quandam Naturæ ejus, cujus sint pueri isti, quos appellet Christus, sub Prophetæ Imagine, ipsiusque Christi perfectam similitudinem. Quæmadmodum ergò, inquit v. 14. pueri communicaverunt carni & sanguini, & ipse similiter participavit iisdem. Ac denique ejusdem Naturæ esse debuisse Redemptorem, concludit, cum iis, quorum misertus sit, qui non Angeli, sed Homines sint, v. 16. 17. Nusquam enim Angelos, ait, apprehendit, sed semen Abrahæ apprehendit. Unde debuit per omnia fratribus similari, ut misericors fieret, & fidelis Pontifex ad Deum. Accedit, quod Filium Dei his verbis alloquatur David: Quid est homo, quod memor es ejus, & filius hominis, quoniam visitas eum? Quod si jam Christi tantùm Personam putaret, per hominem, aut filium hominis, idem foret, ac si dixisset, quid ipse es, quod memor es tui? &c. & hoc modo formula illa loquendi non solum inconvenientiam, sed & contrarium intentioni ipsius adduceret. Igitur per hæc verba: Quid est homo, quod memor es ejus? Causam Incarnationis intelligit uterque, Psalmista, in vaticinio, & Apostolus, in citatione, quæ tam dulcis est totius Humani Generis Memoria, ut etiam exclusis Angelis, Humanam Naturam omnibus aliis præferret, & ad eandem ab interitu vindicandam, ipse in Unitatem Personæ suæ adscisceret, idemque ab homine nasceretur, vel ipse fieret Filius Hominis. Et hunc Effectum, seu Incarnationem ipsam, videntur indicare verba posteriora hujus verficu-

ficuli: *Aut filius hominis, quoniam visitas eum.* Quæ LV-
 THERVS rectè: *Dass du dich sein annimmst.* Quibus
 ferè formulis utuntur Maria & Zacharias. Illa, Luc. II.
 48. *Respexit humilitatem ancillæ suæ.* Hic, v. 68. *Benedictus
 Dominus Deus, quia visitavit, & fecit redemptionem plebis
 suæ.* Et v. 78. *Per viscera misericordiæ Dei nostri, in qui-
 bus visitavit nos oriens ex alto.* Ita AVGVSTINVS &
 CASSIODORVS, quos absque causâ hîc rejicere videtur
 B. LV THERVS. Quam summam Christi clementiam ac
 humilitatem laudat quoque Apostolus Phil. II. 6. sqq. quod,
*cum in formâ Dei esset, non rapinam arbitratus est, esse se
 æqualem Deo: sed semetipsum exinanivit, formam servi ac-
 cipiens, in similitudinem hominum factus, & habitu inventus
 ut homo.* Proinde & hoc dictum adducit LV THERVS, ut
 eandem *Antithesin*, quàm vocaverat, inter *Memoriam Dei &
 Oblivionem nostram*, atque inter *Filium Hominis, hujusque Vi-
 sitationem & Appetitum* ostenderet. Additque: *Non enim in-
 ventus est ut Rex, --- sed ut Filius hominis, (quem titulum
 communem, quantumlibet omnium novissimum, (Ei.
 LIII. 3.) & vilissimum, dixerat paulò ante,) similis homini no-
 vissimo. Deinde & maximè assimilatus est peccatoribus. --- Ut
 non solum ipsi, sed nec ulli mortalium videretur Deus esse me-
 mor ejus, aut eum visitare.* Quadrat hîc etiam illud *Osculum*,
 quod Angeli hominibus invidère, quodque de excellentiâ
 Hominis, à Messîâ exosculati, ex sententiâ Patrum ac Ju-
 daeorum, exponit RAYM. Pug. Fid. p. 691. Cantic. VIII. 1.
*Quis dabit tibi sicut fratrem lactentem ubera matris meæ?
 inveniam te foris, osculabor te, & non dispicient me. --- Et
 non dispicient me, Angeli scilicet, qui ante ista oscula despi-
 ciebant me, dicemes: (Pl. IIX. 5.) Quid est homo, quod me-
 mor sis ejus, & filius Adam, quia visitas eum? Benè igitur
 dictum est: Osculetur me osculis oris jui.* Conf. ibid. cap. V.
 dist.

dist. 3. Nihil ergò impedit, per Hominem, vel Filium Hominis, hoc loco & Humanam Naturam Christi, tanquam exemplum, ut Pueros ad v. 3. Matth. XXI. 16. intelligere, & deinceps quoque cum Davidem ipsum, tum ceteros quoque, seu Fideles seu Infideles, certo modo includere. Quos enim Christus redemit, hos dicitur assumfisse.

§. XIV.

Laudat (β) hoc Myfterium Pfaltes noster, cum describit *Statum Exinanitionis* in Christo v. 6. quod solius Hominis causâ, hunc Hominem ad tempus Deo ipso minorem, quin desertum ab illo exhibuerit, qui aliàs tantâ majestate præditus sit. Sic enim ille: *Minuisti eum paulò minus ab Angelis.* In Hebræo est: *Minorem eum paululum fecisti Deo.* Sic & Theodot. & Vet. Edit. ap. Drus. Fragm. Veter. Interpr. βραχύσι παρὰ Θεόν. Alius: ὀλίγον παρὰ Θεόν. Per illud, *paululum*, Hebr. *שמ*, non discrimen rei, cum ingens omninò illud fuerit inter Deum & Christum, sed intervallum temporis designare videtur. Unde LUTHERVS: *Du hast ihn lassen eine kleine Zeit von Gott verlassen seyn.* Nam tempus illud Exinanitionis XXXIII. annos circiter continebat, quod erat ætatis Christi, & in quo quidem Gradus hujus Humiliationis diversi, at eò breviores. Hinc Christus Joh. VII. 33. *Adhuc modicum tempus vobiscum sum.* Et Paulus I. Cor. VII. 29. *Hoc itaque dico fratres: Tempus breve est.* Nempè quod ætatem hominis, in conjugio degentis, vel & ætatem ejus in genere, concernit. Sed quomodò jam minor factus est Deo Christus, quo minor fieri haud potuit? Persistit David in alloquio ad Filium Dei. Ideoque Deus ipse vel Divina Natura in Christo, nec mutari, nec inferior Deo fieri potuit. Vnde Deus quidem est, qui Christum fecit minorem, Christus ipse, vel Persona

sona Christi, minor Deo facta. Primò, dum Usu Maiestatis Divinæ, per Unionem Hypostaticam sibi communicatæ, ut homo, se abdicavit, vel saltem occultè eam exercuit. In eo enim haud convenerunt quondam Tubingenses & Giefsenses Theologi, cum hi abdicatorem, illi solùm occultationem propugnarent, de quo Anno 1624. arbitrium in se Theologi Saxonici in Decisione susceperunt. *El. LIII. 2. Non est species ei, neque decor, & vidimus eum, & non erat aspectus.* Deinde etiam, cum Paupertatem spontaneam elegit. *Scitis enim gratiam Domini nostri Jesu Christi, quoniam propter vos egenus factus est, cum esset dives, ut illius inopiâ vos divites essetis;* quæ verba Pauli sunt II. Cor. IIX, 9. Conf. Luc. IX, 58. Qui gradus priori inferior. Sed infimus tandem erat, cum ab ipso Deo pariter atque ab hominibus defereretur. Quod ipse fassus est, cum exclamavit in cruce voce magnâ: *Eli, Eli, lamma sabachtani?* hoc est: *Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquisti me?* Matth. XXVII, 46. Paulus breviter effert per *Passionem Mortis* Hebr. II, 9. Ubi nihil Maiestatis aut potentiaë pristinaë ac Divinæ in Christo residuum videbatur. Tam occultè Redemptorem ipse agebat. Usu enim vel Effectu ipso privari haud potuit, aliàs negotium frustraneum ac nullum fuisset, neque ipse dici potuisset Redemptor. At quid fiet de Angelis? de quibus hoc explicant LXX. Interpretes, & ex his, pro more Scriptorum Novi Testamenti, Epist. ad Hebræos, c. II, 7. *Minuisti eum paulò minus ab Angelis.* Conspicua ergo hæc subiectio statim ab initio officii ipsius, quod à Tentatione Sathanæ incipiebat Matth. IV, 11. ubi *Angeli* accedebant, eique *contrà Sathanam ministrabant.* Conspicua quoque, cum Luc. XXII, 43. appareret *Angelus*, eum in summis *angoribus confortans*; de quâ Confortatione Angelicâ vid. Disp. D. Mayeri. Et his quoque suppetiis

D

ipsum

ipsum spontè carere voluisse, constat ex eo, quod Matth. XXVI, 53. nec *duodecim Angelorum Legiones* in auxilium suum desideraret. Qui ergò à Deo desertus erat, etiam ab Angelis non poterat non deseri, atque his esse minor. Quod si autem de homine in genere intelligas, Angelis non inferior esse potest, qui à Christo redemptus, & eo honore dignatus est, ut ipsius Naturam adsumeret, sed potius superior. Ideoque Autor Ep. ad Hebræos hîc demùm incipit Jesum digito demonstrare, cùm nemo hoc pacto in consortium eius veniat Hebr. II, 9. *Eum autem, inquit, qui modico, quàm Angeli minoratus est, videmus Jesum.*

§. XV.

Denique, cùm tantam Exinanitionem, hominum gratiâ à Christo Redemptore electam, deprædicavit Psalmista, ad *Statum Exaltationis* (V) pergit v. 6. 7. 8. 9. *Gloriâ & honore coronasti eum: & constituisti eum super opera manuum tuarum. Omnia subjecisti sub pedibus ejus, oves & boves universas; insuper & pecora campi. Volucres cæli, & pisces maris, qui perambulant semitas maris.* Hanc rerum metamorphosin primò hinc in genere commemorare videtur Petrus I. Ep. I, II. *Scrutantes, in quod, vel quale tempus significaret in eis spiritus Christi: prænuncians eas, que in Christo sunt Passiones, & posteriores Glorias.* Deinde & in specie Paulus Phil. II, 9. sqq. *Propter quod & Deus exaltavit illum, --- quia Dominus Jesus Christus in gloriâ est Dei Patris.* Quod tamen ita capiendum non est, ac si pro se quicquam promeruerit Christus, aut promerere necesse habuerit, sed quod hæc omnia ordinem actuum, ad Redemptionem pertinentium, atque se invicem subsequenti-um, involvant. Primum ergò Exinanitionis consequens geminum, est *Gloria, & Honor*, non quod duo hæc ante non habue-

habuerit, aut quod à Personâ Christi separanda sint, sed quod hîc sermo Davidi sit de Humanâ eiusdem Naturâ, utpote secundum quam humiliatus fuerat, & à Deo defer- tus, & secundum quam ideò exaltari iterum debuit. *Gloriâ* inquit, & *Honore coronâsti eum*. Duo hæc se invicem subsequuntur vel supponunt. Supremus Honor, qualis soli Deo competit, requirit etiam Gloriam supremam. Sed hîc etiam instar Coronæ Christi sunt, quâ fulgeat in infinitum *Redemptor*. Fulgeat, ut *Rex* simul & *Sponsus*. Ita Salomo Rex de eo, in figurâ, Cantic. III, II. *Egredimini & videte filie Sion, Regem Salomonem in diademate, quo coronavit illum Mater sua, in die desponsationis illius, & in die lætitiæ cordis ejus*. Fulgeat, quoque ut *Victor*, cui campus ab hostibus relictus. *Non enim coronatur, nisi qui legitimè certaverit*, II. Tim. II, 5. Cuius ipse Imaginem præbuit Johanni, qui Ap. XIV, 14. *Vidit eum super nubem sedentem, similem Filio Hominis, habentem in capite suo coronam auream*. Gloriam autem & Honorem hunc excipit *Dominium*, seu *Regimen*, super omnia. *Constituísti*, inquit Psaltes, *eum super opera manuum tuarum*, v. 7. Et statim v. 8. 9. nominat *oves & boves universas, insuper & pecora campi. Volucres cæli, & pisces maris, qui perambulant semitas maris*. LUTHERVS: *Augustinus cum suis ad Allegoriam fugit, sed non effugit*. --- Oportet enim *oves, boves, volucres, pisces, pecora, hîc ad literam intelligi*. Scilicet ea Opera Manuum Dei sunt. Etiam si hæc Locutio solum Inductionem præferat, vel Synecdochen, quâ Pars sumitur pro Toto, vel certæ quædam species pro omnibus. Quâ etiam utebatur Deus, cum hominem primum condere ad Imaginem & Similitudinem suam, & eiusdem potestati species easdem sub- jicere, decerneret. *Et præsit*, dicitur ideò Gen. I, 26. *pis- cibus maris, & volatilibus cæli, & bestiis, universæque terræ,*

omnique reptili, quod movetur in terrâ. Utut plura etiam in hoc ipsius dominium usumque cederent, quàm quæ hîc nominantur. LUTHERVS quidem ideò l. c. *Confiteor meam ignorantiam, nec quid dicam habeo.* Sed addit: *Movabo tamen aliis cogitationes, quando aliud non possum.* Eadem igitur, & iisdem nominibus, ut in Genesi, hîc iterum repetuntur, ut constet inde, verum hominem, & ab Adamo primo descendentem, esse Christum, qui dicitur ideò *Primogenitus in multis fratribus* Rom. VIII, 29. & quæ à primo Homine Terreno amissa, eandem in secundo Homine Cælesti, & per illum, restauratam esse *Dei Imaginem*, I. Cor. XV, 49. Sed longè tamen priora illa & multitudine & pretio vincunt, quæ per hoc Dominium Christus accepit. *Dominum eum, & Christum fecit Deus, quem vos crucifixistis*, ut Paulus ad Judæos Act. II, 36. simul, ut videtur, his verbis Psalmi VIII. utens. *Dominum*, ad imperandum in Regno totius Nature, absoluto quodam dominio, quod alioqui suprâ conditionem humanam est, & soli Deo competit. Qualis est rerum Conservatio & Providentia; de quâ ipse Joh. V. 17. *Pater meus usque modò operatur & ego operor.* Et Hebr. I, 3. *Qui cum sit splendor gloriæ & figura substantiæ ejus, portansque omnia verbo virtutis suæ, purificationem peccatorum faciens, sedet ad dextram Majestatis in excelsis.* Quo sensu etiam has species repetit Deus, sibi que adscribit Ps. L, 10. II. 12. *Quoniam meæ sunt omnes fere sylvarum, jumenta in montibus, & boves. Cognovi omnia volatilia cæli. Et pulcritudo agri mecum est. Si esuriero, non dicam tibi.* Hinc omnia tandem complectitur: *Meus enim est orbis terræ, & plenitudo ejus.* Christum verò, etiam in Regno Gratia; quorsum tendit Paulus, cum hunc locum citat Eph. I, 22. 23. *Et omnia, inquit, subjecit sub pedibus ejus: & ipsum dedit caput suprâ omnem ecclesiam, quæ est*

cor-

corpus ipsius, & plenitudo ejus, qui omnia in omnibus adimpletur, vel adimplet. Sed denique præter Dominium etiam Exaltationis pars est *Victoria Christi*, quæ his verbis indicatur: *Omnia subjecit sub pedibus ejus.* Quæ Paulus I. c. & I. Cor. XV, 25. 26. item Hebr. II. 8. 14. ad *Spiritualia* applicat; item ad *Orbem Futurum* v. 5. Nam cum Naturâ Christo conflictandum non erat, sed cum eo, quod Naturam vitiaverat, Hominisque Saluti erat adversum. Hoc Deus iam promiserat in Paradiso Gen. III, 15. *Ipsæ conteret caput tuum, & tu insidiaberis calcaneo ejus.* Et postquam à Christo adimpletum, Johanni in Visione ostendebatur Apoc. XII, 9. cum *serpens ille antiquus projiceretur in terram, & Angeli ejus cum illo istuc missi sunt, Christoque Salus & Virtus, & Regnum Dei, & Potestas* adscriberetur. Equidem sibi contradicere videtur Apostolus Hebr. II, 8. cum *nihil non Christo subjectum, & tamen necdum eidem subjecta esse omnia*, testatur. Sed loquitur in verbis prioribus de *Victoria*, & in posterioribus, de *Fructibus Victoriæ*, sibi invicem succedentibus, & in futuro usque seculo continuatis.

§. XVI.

Cum igitur hæc omnia tendant ad Majestatem Christi Redemptoris, à quâ Psalmum incepit David, in iisdem verbis subsistit, à quibus fecerat exordium. Ideoque *Coronidem* addit v. 10. *Domine, Dominus noster, quàm admirabile est nomen tuum, in universâ terrâ.* Sunt hæc *Affectus* simul ac *Poëseos Divinæ* indicia, qualia & in *Qualitate* Vocum ac *Literarum*, atque in diversâ harum positione, in Psalmis Sacris observata esse, distinctius monstravimus in *Prolusione nostrâ Academicâ*, de *Poësi Hebræorum* in *Codice Sacro*, An. 1723. Nunc autem tantum inde adducimus *varias Repetitiones*, quibus vel *Versuum He-*

mistichia in eandem vocem desinunt, ut Ps. CXIIX. 5. vel Versus in eadem Hemistichia, ut ejusd. Psalmi v. 12. 3. 4. item 10. 11. 12. tribus quatuorve vocabulis repetitis; tum verò quibus initium fit à vocibus iisdem, ut v. 6. 7. item 8. & 9. Denique cum incipiunt ab illis aut similibus, quibus finiuntur, ut Hemistichium versus 25. Aut cum Psalmi iisdem versibus elauduntur, quibus inchoantur, ut hic ipse Psalm. CXIIX. *Confitemini Domino quoniam bonus: quoniam in seculum misericordia ejus.* Et sic quoque Psalmus IIX. De his Psalmis Thomas Aquinas ad Pf. IIX. 8. *Sciendum est, quod iste Psalmus est Circularis, quia eundem Versum habet in Principio & in Fine. Quidam sunt Semicirculares, quia non repetunt totum versum, sed partem. Sicut: (Pf. CII. & CIII.) Benedic anima mea Domino,*

§. XVII.

Præcipuum jam *Dogma*, quod ex hoc Psalmo, & imprimis ex ejus Parte alterâ apparet, est *Communicatio illa Majestatis Divinæ, quâ Humanæ Christi Naturæ, in Abstracto consideratæ, tota Divinitatis Plenitudo communicata est, Col. II, 9. sive ut possideret, sive ut magnâ quoque ejus parte uteretur.* Quare etiam prolixus in eo est *G E S N E R V S*, ut hoc probet sub finem Explicat. hujus Psalmi, ac discursum suum his verbis complectitur p. 95. *Christum esse constitutum & factum Dominum, de Christo secundum Divinam Naturam intelligi non posse, nisi velimus cum Arrianis asserere, Christum secundum divinam Naturam esse factum & constitutum Deum ac Dominum, quod quàm sit blasphemum, quilibet Christianus homo probè intelligit.*

§. XIX.

Deinde etiam *Refutationem* merentur, qui Scriptores N. T. magis obscurâsse, quàm in citationibus suis dicta V. T. explicâsse, asserere audent. Aliter certè Christus Luc. xxiv.

27. Aliter quoque Petrus II. Ep. I. 19. Equidem Textus Hebræus in Psalmo hoc v. 6. *Christum minorem Deo*, dicit, Paulus verò cum LXX. Interpretibus non æquè hunc sensum exhaurire videtur, cum hæc verba reddit Hebr. II, 7. *Minorem Angelis*. Vnde L V T H E R V S l. c. f. 96. b. *Sequendo itaque Hebræum, non possumus Christi minorationem comparatione Angelorum intelligere, cum ut & Erasmus benè infert, non solum Angelis minor sit factus, qui novissimus virorum, & ut dixi, præter Enos, & filium hominis, reliquum non habuit. Ex Apostolo ad Hebræos non liquet, quid velit. Verùm ipse B. L V T H E R V S l. c. Neque tamen ob id rejicienda est usitata translatio, sive Apostolus, aut quisquis alius scripserit Epistolam ad Hebræos, cum constet, Apostolum raro citare Hebraicam veritatem, (scilicet propter Idioma Græcum, tum temporis vulgatum;) Et quod accedens ad hujus Psalmi testimonium, dicit: Non enim Angelis subjecit orbem terræ futurum. Retinet ergò id, de quo locutus erat, & quod Desertionem Dei, vel Minorationem à Deo supponit. Vnde ipse L V T H E R V S ibid. *Quid mirum, si & ab Angelis, volente Deo, desertus sit?**

§. XIX.

*Admonitionem ad hunc Psalmum, instar Epilogi, annectere licet verbis Apostoli, Phil. II, 5. sqq. Hoc enim sentite in vobis, quod & in Christo Jesu: qui cum in formâ Dei esset, - - - semetipsum exinanivit. - - - Humiliavit seipsum, factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis. Propter quod & Deus exaltavit illum. Idem II. Cor. IV. 10. Semper mortificationem Jesu in corpore nostro circumferentes, ut & Vita Jesu manifestetur in corporibus nostris. Et I. Petr. IV. 13. Communicantes Christi passionibus, gaudete, ut & in revelatione gloriæ ejus gaudeatis, exultantes. Conf. I. Petr. I. 6. 7. Hinc benè B. L V T H E R V S sub fin. hujus Psalmi in Comment. *Qualem enim exaltâsse Christum, hoc*
Psalmo*

Psalmo scribitur, tales & semper exaltaturus eodem exemplo, cognosci voluit.

§. XX.

Malè verò limites hujus spei excedunt, ac proinde *Reprehensionem* incurrunt, qui, ut quondam querebatur *LUTHERVS* l. c. f. 94. a. fastu nimio turgidi, *non separant hominis & Dei gratiam.* - - - *Quasi parum sit, Dei gratiâ, aut non profanum, eodem titulo, Dei & hominis gratiam æquare.* Putat enim illos præcipuè, qui in *Præfationibus Epistolarum, Dei, inquebant, & Apostolicæ sedis gratiâ.* Sanè nec Cælos illi opus Digitorum suorum, nec Ecclesiam vocare possunt, ac proinde nec Doctrinam Ecclesiæ fundare, nec Mores novos introducere. *Quid enim est Apollo? Quid verò Paulus? Ministri ejus, cui credidistis, & unicuique, sicut Dominus dedit, I. Cor. III. 4. 5.* Igitur nec Papa, nec Princeps secularis, ultrà, quàm Christus, unus ille Mediator, I. Tim. II. 5. unusque Dominus, Eph. IV. 5. in verbo suo præscripsit, potestatem extendant.

§. XXI.

Solatium denique hinc capiant omnes, quotquot præcipuè Admirandis Dei delectantur. Quod si enim pereant omnia, Cælum tamen immutabile est, quod, quamdiu vivimus, patet contemplantibus, ceterisque rebus, præter animam sensusque, privatis. Et si vel maxime transeant cælum ac terra, verba tamen Christi non transibunt, Luc. XXI. 33. qui sibi etiam post Mortem ac Resurrectionem suam *omnem potestatem in cælo & in terrâ* traditam, asserit Matth. XXII. 18. atque se *super omne nomen* constitutum esse, *quod nominatur non solum in hoc seculo, sed etiam in futuro* Eph. I. 21. *Non enim Angelis subjecit Deus orbem terræ futurum, sed Homini, Hebr. II. 5.*

Hæc spes nostra erit, hæc anchora sacra, nullo seculo peritura.

ow 32

EO.-Bj. 2002

01 A 6727

ULB Halle

3

003 104 745

WA

Rha

22
Solide Wissenschaft kan nicht verborgen bleiben/
Sie suchet Ehr und Ruhm/ sie schwinget sich empor/
Sie muß der Ewigkeit des Nahmen einverleiben/
Der sich um sie betwirbt: Sie öffnet Thür und Thor.
Dem/ der Unsterblichkeit durch sie sucht zu erwerben/
Sie macht/ daß/ wenn er stirbt/ sein Ruhm nicht könne sterben.

Zum Muster darf ich Dich/ Herr Schrader/ nur anführen/
Die Grund-Gelehrsamkeit schwingt Dich ans Sternen-Zelt!
Hierüber muß ich Dich mit Recht felicitiren!
Dis ist/ das Deinen Ruhm in ew'ger Blüth erhält:
Herr Schrader/ freue Dich! dis sind die frohen Stunden/
Da mit der Ewigkeit Dein Nahme sich verbunden!

Mit diesen schlechten Zeilen wolte seinen
Respect gegen den Herrn Respon-
denten bezeugen

Dessen
ergebenster Diener

G. G. GOECKING,

Handwritten signature or initials.

23
PSALTES PROPHETA

DE

MAJESTATE
CHRISTI
REDEMPTORIS
AD PSALMVM VIII.

PRÆSIDE

JON. CONR. SCHRAMMIO
THEOL. D. ET PROFESSORE PVBL.
ORDINARIO

RESPONDENTE

IOANNE WEISE

